

2. Лі Мендзе. Закономірності формування та прояву готовності студентів-піаністів до самостійної інтерпретації музичних творів. *Педагогічна академія: Наукові записки*. 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16707728>

3. Ван Хайлун. Методика формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними хоровими колективами : дис. ... канд. пед. наук: 014. Київ, 2021. 245 с.

4. Чжан Ї. Особливості герменевтичного підходу в контексті інтерпретування вокальних творів. *Сучасна мистецька освіта* : матеріали IV Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (м. Київ, 27–30 жовтня 2020 р.). Київ, 2020. С. 65–67.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-630-3-74>

АВТОРСЬКА Й РЕДАКТОРСЬКА АПЛІКАТУРА У ТВОРАХ А. БАРРІОСА МАНГОРЕ: ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У КЛАСІ ГІТАРИ МИСТЕЦЬКОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Таран О. О.

магістр музичного мистецтва,

викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Постановка проблеми. Аплікатура у нотному тексті творів для класичної гітари традиційно сприймається у виконавській і педагогічній практиці як технічна вказівка, що уніфікує спосіб подолання конкретного пасажу. Натомість сучасна музична текстологія тлумачить аплікатуру як знакову систему, що ретранслює не лише технічну, а й артикуляційну, тембральну, динамічну та інтерпретаційну інформацію [3, с. 113–117; 1, с. 78–82]. У спадщині А. Барріоса Мангоре – одного з найвпливовіших композиторів-гітаристів першої половини ХХ ст. – аплікатура авторських манускриптів і пізніших редакторських видань містить істотні розбіжності, що мають прямі наслідки для тембру, агогіки та артикуляції виконавського результату. Систематизованої проєкції цієї проблеми на українську гітарно-педагогічну практику в українському музикознавстві дотепер не здійснено, що й окреслює актуальність публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Текстологічні студії над творами А. Барріоса представлено передусім у двотомному виданні

Р. Стовера «The Complete Works of Agustín Barrios Mangoré» (2003), де подано 132 твори з критичними нотатками, що зіставляють варіантні рішення між манускриптами, ранніми друкованими виданнями та авторськими звукозаписами [7]. Дисертаційне дослідження Дж. Гоука (2013) стало зразком звукозаписно-аналітичної реконструкції виконавського стилю композитора [4]. Е. Сандоваль-Сістернас (2018) на матеріалі «Куюки» Барріоса розробив модель паритетного використання письмового і звукового первинних свідочств при підготовці виконавської редакції [6]. У вітчизняному гітарознавстві категоріальний апарат сформовано працями Т. П. Іваннікова [5] та С. М. Гриненко [2]; проте проблема аплікатури як тексту в контексті творів А. Барріоса в українській фаховій літературі цілісного вираження ще не отримала.

Мета статті – розкрити специфіку зіставлення авторської й редакторської аплікатури у творах А. Барріоса Мангоре та запропонувати класифікацію типових редакторських трансформацій аплікатурного шару нотного тексту з виходом на педагогічні рекомендації для класу гітари мистецького закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аплікатурні рішення А. Барріоса формувалися у тісному зв'язку з трьома взаємозалежними чинниками: інструментарієм (гітара з металевими струнами з обвитими басами, характерна для південноамериканської виконавської практики початку ХХ ст.), особистою виконавською манерою (тривалі барре, ширше використання «довгого пальця» лівої руки), а також стилістикою власне його авторської композиції – бароково-романтичної за фактурою, з пріоритетом мелодико-арпеджованого розвитку [9, с. 167–172]. У видавничих редакціях, що формувалися в Європі та Північній Америці у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., авторська аплікатура зазнала послідовного «перекодування»: заміни позицій, розпорошення вертикалей між пальцями, перепрограмування формул правої руки, нормалізації за традицією іспано-аргентинської школи (Pujol – Sainz de la Maza – Tárrega).

На матеріалі трьох знакових видань – Faber Music (1979), редакції Х. Бенітеса і двотомного критичного видання Р. Стовера / Mel Bay (2003), а також манускриптів Гавана (1938), Сан-Хосе (1939) і Сан-Сальвадор (1943) – можна виокремити чотири типи редакторських трансформацій аплікатури у творах А. Барріоса.

Перший тип – «позиційне переміщення». Редактор переносить вказівку лівої руки на ладах, прагнучи більш «зручної» позиції з точки зору загальноприйнятих іспаноорієнтованих формул. Виконавський наслідок: зміна тембру (через перехід з обвитої струни на «чисту»), часткова втрата характерного «дзвонистого» забарвлення, властивого автору.

Другий тип – «розпорошення вертикалі». Акорд або дворучна фігура, аплікаційно стиснена в манускрипті в межах одного барре,

у редакторській версії розкладається між двома-трьома різними позиціями лівої руки. Виконавський наслідок – різний динамічний баланс між голосами і втрата «органності» звучання, характерної для виконання самого А. Барріоса (фіксованого у звукозаписі 1928 р.) [4, с. 24–28].

Третій тип – «перепрограмування правої руки». Авторські формули $p-m-a-m$ / $p-i-p-m$ у редакторських виданнях замінюються на «канонічну» $p-i-m-a$ модель, зручнішу для початківців, проте суттєво обмежену в тембральній варіативності. Цей тип особливо проблематичний у Прелюдії «Saudade» з огляду на її наскрізно-арпеджовану фактуру.

Четвертий тип – «редакторська нормалізація позначень». Замість авторської «терасової» нотації барре (С.10, С.9, С.11) видання Faber 1979 р. подає уніфіковане СІХ, СХ, СХІ; видання Стовера повертає авторську форму з критичною нотаткою [7]. Хоча цей тип формально не змінює виконавського результату, він знижує читабельність авторської ієрархії барре та її структурної ваги.

Педагогічна рефлексія. З огляду на викладене, у класі спеціальності «Музичне мистецтво» (гітара) мистецького ЗВО доцільно застосовувати трикроковий протокол опрацювання творів А. Барріоса, що передбачає: 1) експліцитну ідентифікацію видавничого джерела, з яким працює студент; 2) зіставне читання щонайменше двох видань (Faber 1979 vs Stover 2003) у фрагментарному режимі для виявлення аплікатурних розбіжностей; 3) звернення до авторського звукозапису 1928 р. (для двочастинного циклу) та до фотокопії автографу 1938 р. (для Прелюдії) як до первинних аудіо- й письмових свідоцтв. Така модель розвиває не лише виконавську техніку, а й інтерпретаційну свідомість студента, формуючи професійну культуру роботи з нотним текстом як критичним об'єктом.

Висновки. Аплікатура у творах А. Барріоса є не периферійним, а конститутивним елементом авторського тексту, що потребує текстологічно поінформованої роботи виконавця і педагога. Запропонована типологія редакторських трансформацій (позиційне переміщення; розпорошення вертикалі; перепрограмування правої руки; редакторська нормалізація позначень) та окреслений педагогічний протокол є кроком до вибудови наукової бази для української гітарної школи в роботі з гітарним каноном ХХ ст. Перспективи подальших досліджень полягають у розгортанні моделі на ширше коло творів композитора (Vals Op. 8 №3, Una limosna por el amor de Dios, Las Abejas) та підготовці двомовного критичного видання «La Catedral».

Література:

1. Гриненко О. С. Вітчизняна гітарна школа: історична спадковість виконавських традицій та перспективи розвитку. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2022. № 2. С. 220–226.

2. Гриненко С. М. Гітарне мистецтво Миколаївщини в культурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... д-ра філософії : 025 «Музичне мистецтво» / Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2021. 234 с.
3. Іванніков Т. П. Європейська гітарна музика ХХ століття: феноменологія творчості : дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2018. 451 с.
4. Barrios A. *La Catedral* : Andante religioso; Allegro solemne [звукозапис] / А. Барріос Манґоре, гітара. Буенос-Айрес : Odeon, 1928. – Реставроване видання: *The Complete Historical Guitar Recordings of Agustín Barrios (1913–1942)* [audio CD] / transferred and remastered by R. Stover et al. Heidelberg : Chanterelle Verlag.
5. Caraci Vela M. *Musical Philology: Institutions, History, and Critical Approaches*. Vol. I: Historical and Methodological Fundaments of Musical Philology / transl. by L. Sayce. Pisa : Edizioni ETS, 2015. 304 p.
6. Grier J. *The Critical Editing of Music: History, Method, and Practice*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 267 p.
7. Hoke J. *The Guitar Recordings of Agustín Barrios Mangoré: An Analysis of Selected Works Performed by the Composer* : doctoral treatise. Tallahassee : Florida State University, 2013. 132 p.
8. Sandoval-Cisternas E. *A Critical and Performance Edition of Agustín Barrios's Cueca: Comparative Analysis of Form, Notation, and Performance Practice* : DMA dissertation. Lexington : University of Kentucky, 2018. 95 p.
9. Stover R. (ed.). *The Complete Works of Agustín Barrios Mangoré for Guitar*. Vol. 1–2. Pacific, MO : Mel Bay Publications, 2003.
10. Stover R. D. *Six Silver Moonbeams: The Life and Times of Agustín Barrios Mangoré*. Clovis, CA : Querico Publications, 1992. 271 p.
11. Wade G. *A Concise History of the Classical Guitar*. Pacific, MO : Mel Bay Publications, 2001. 254 p.
12. UniGuitar. *Guitar Music Sources* : відкрита колекція рукописних і друкованих джерел гітарного репертуару. URL: <https://www.uniguitar.com/guitarmusicsources> (дата звернення: 28.04.2026).